

"המדריך לשפה הסודית של העולם"

ספר ילדים על גששות

הגשש אסף בן דוד והסופרת תמר וייס גבאי

בחממה עבדנו על פיתוח פרויקט "המדריך לשפה הסודית של העולם".

זהו ספר ילדים שמציג באופן עלילתי ומדעי גם יחד עקרונות של גששות אחרי בעלי חיים: איך יודעים אילו חיות יש סביבנו גם אם אנחנו לא רואים אותן? איך מזהים ומפענחים עקבות וסימני שדה שלהן? איך מבינים מה עשתה החיה שהייתה כאן, לאן היא הלכה ומה היא מספרת לנו? יחד עם המנטורית, העמיתים והעמיתות שלנו בחממה חשבנו איך להנגיש באופן חווייתי לקהל הצעיר את שפת הגששות, ואת האופן שבו היא מחברת אותנו אל החיים העשירים סביבנו.

עלילת הספר שפיתחנו מספרת על ילד וילדה, אחת ואחות, והכלבה שלהם, שנאלצים לעזוב את המושב ולעבור עם הוריהם לגור בשולי עיר זרה וסואנת. לכולם קשה להם להתחבר למקום החדש ולראות בו בית. אולם כשהאחות הנסערת בורחת משם במטרה לחזור אל הבית הקודם, ואחיה מחפש את עקבותיה כדי להחזיר אותה, מתחיל מסע מיוחד שבמהלכו הם מתחילים להכיר באופן קרוב ואינטימי את הסביבה החדשה שלהם – עם איזה יצורים הם חולקים את המרחב? איך הם מתנהגים? ואיך אפשר להכיר אותם? הילדים טווים קשר עם בית הגידול החדש שלהם, ואט אט הוא הופך לבית שלהם. ברקע מסופר גם סיפורה שלה סבתא שלהם, שכשהייתה ילדה בזמן מלחמה באירופה נאלצה לגור ביער, פחדה מאוד, אבל גילתה שדרך הקשר אל הטבע סביבה היא יכולה לחוש בבית בכל מקום בעולם.

בתמונות המצורפות אפשר לראות סקיצות של המאירת הילה פלד, שהוכנו עבור טיוטת הסיפור שלנו.

הסיפור שטוונו הוא עלילתי אבל במידה רבה הוא גם יהיה מדריך שימושי לגששות. הספר יציג מגוון נושאים מעבר לזיהוי עקבות פשוטות – כמו זיהוי סוגי שבילים, סוגי מאורות ומחילות, זיהוי גללים, הבנת דגם התנועה (הליכה, ריצה ניתור וכדומה), גיל העקבות (מתי עברה החיה/האדם) ועוד. דרך הדמויות השונות שהילדים פוגשים בדרכם נוכל להביא גם ידע על גששות של חיות במקומות אחרים ברחבי העולם.

המיומנויות של גששות (קשב, ניתוח, ועוד) וכן עולם הידע של בעלי חיים והתנהגותם, עשויים לתרום רבות לכל ילד/ה. אבל יותר מכך אנחנו מאמינים שחוויית הגישוש בכללה תיתן לילדות ולילדים הקוראים בספר שער אל העולם, עיניים חדשות להתבונן בו ולהתחבר אליו, ולעורר בהם קשר עמוק אל סביבתם והכרה מתחשבת במי ובמה שסובב אותם.

ראיתי את העקבות הקטנות של היצורים שעשו אותו. נדהמתי: חלק מהעקבות נראו בצורת לב, או לב שבור... מי הם יצורי האהבה שרקדו כאן בהתרגשות והשאירו סימנים כאלה? במשך כמה ימים התעלומה הזאת העסיקה אותי. דמיינתי את הנשף שלהם, ולא הפסקתי להסתכל סביב היטב. התחלתי לשים לב לקילות השקטים העולים מהיער ולתנועות הרכות שבו. לצפורים. לחיות הקטנות. התחלתי להכיר את אלה הקבועים. אדום החזה שתמיד יושב על העץ ממול ושר בסלטול עדין ומתגלגל. הסנאי האדום החמוד שמפצת אגוזים בכל יום באותה השעה מאחורי המחנה. היער נראה לי קצת יותר מוכר וקצת פחות מפחיד. אבל לא ראיתי דבר שמסביר את הריקוד במעגל.

עד שיום אחד הבחנתי במשהו. היה שקט, ושמעתי ושרשר רך של דריכה על עליים, וראיתי משהו נע. שני איילים יפהפיים וביישינים, זכר ונקבה, חלפו בשקט בשביל בין העצים, ונעלמו. כשהם הסתלקו ניגשתי אל השביל שבו הלכו, ומצאתי את העקבות שהם השאירו. אלה היו עקבות-לבבות.

בימים הראשונים להסתחרות שלנו ביער היה לי קשה ועצוב. אבל בוקר אחד, כששטשתי בחוסר חשק לא רחוק מהמחנה שלנו, ראיתי מראה מכושף: סביב אחד העצים, צץ מעגל של אדמה תחוחה. היה נראה שמישהו רקד שם כל הלילה במעגלים. זה היה מסתורי. קצת נבהלתי, אבל מין התלהבות משונה התגנבה ללבי. ידעתי שאין באמת פיות יער שעורכות מסיבות ריקודים ליליות כמו באגדות, אבל לא היה לי שום הסבר אחר. התחלתי לחשוב: אולי בכל זאת פיות קיימות באמת ואני גיליתי אותן? אולי היער הזה קסום?

הייתי נרגשת. אבא ואמא קראו לי לעזור במטלות הבוקר(לברר מה) והתפלאו שעשיתי הכול מהר ובלי בעיות, וגם בלי להתלונן כמו בכל יום על החיים החדשים שלנו ביער. רציתי לגמור את העבודה מהר, וברגע שסיימתי התגנבתי לבדוק שלא דמיינתי את המעגל. הוא עדיין היה שם, מעלה ריח טרי ונעים של אדמה לחה ומפוררת. כשבחנתי אותו היטב

הוא המשיך ללכת ולצעוק, עבר את מערבֵל הבטון, והגיע לקצה הרחוב, אל השדה. הוא קרא שוב, הפעם לעבר השטח הפתוח, וחיכה לראות אם משהו יזוז. שיחים ועשבים התנועעו מעט ברוח ואז שוב עמדו בדממה. הוא החליט לשאול את נהג מערבֵל הבטון והפועל שראה לידו, אולי הם ראו ילדה וכלבה. הוא עצר לידם, מנסה לתפוס את תשומת לבם, ואז פתאום ראה משהו.

ליד המערבֵל, קרוב לשדה, היה כתם מלט טרי, שעדיין לא התקשה, ובתוך החומר האפור הרך היו טבועות עקבות! הוא התבונן בהן היטב. היו שם שתי עקבות של נעלי ספורט קצת יותר קטנות מהנעליים שלו, ולידן ארבע עקבות שנראו לו כמו עקבות של כלב. העקבות פנו לכיוון השדה! זהו! לשם הן הלכו. הוא מיהר לעבר השיחים, אבל אז שם כמה שבילים, וכל מיני אפשרויות מעבר. אולי הן הלכו בשביל שמימין? או נדחקו בשביל הצר יותר בין השיחים משמאל? או אולי הלכו ממש שמאלה? ואם הוא יחליט ללכת באחד השבילים, איך הוא לא יתעה בדרך כשירצה לחזור? זה מה שחסר לו, ללכת לאיבוד במקום המכוער הזה.

תקועים פה עכשיו לתמיד. לכן היא קמה, תקעה את הסכין בחזרה בכיס וצעקה שהיא לא נשארת פה אפילו עוד רגע אחד והיא הולכת הביתה.

אבא ואמא היו בעבודה ואדם הרגיש אחראי. בכל זאת הוא האח הגדול, גם אם רק בשנה אחת. והם הכניחו לאבא ואמא שהם יסתדרו לבד בבוקר הראשון בדירה

החדשה. אז למה רות עושה עכשיו בעיות? הוא

ניסה להגיד לה שתתנהג בהיגיון, שהיא יודעת כמה חשובה לאבא ואמא העבודה החדשה

שלחם כאן, וכמה הם חיפשו עד שהם מצאו אותה, ושפתסיו להתנהג כמו תינוקת ויתן

לו לצייר בשקט. כן, הוא מודה עכשיו שהוא לא היה צריך להגיד את זה. אבל בעצם גם לו

היה קשה מאוד לחשוב שמעכשיו יגרוי במקום הזה, הנה, שאליו הם לא קשורים בכלל ולא

מכירים בו אף אחד, ורק בעיד חודש יתחילו הלימודים והם יפגשו ילדים

אחרים, ובינתיים כל המשחקים

שלחם עוד סגורים בארגזים בערמה גבוהה שאסור להזיז. והוא שמת שלפחות הוא לא צריך לחפש את העפרונות שלו. הם היו בקלמור בתיק הגב הקטן שהיה איתו כל הדרך מהבית הישן שלהם, יחד עם המחברת הישנה והגדולה של סבתא, עם כל הצעירים שלה, שלפעמים הם היו מציירים בה יחד, ושהיא נתנה לו במתנה למזכרת. נשארו בה עוד המון דפים חלקים וטובים לציור, והיא יודעת כמה הוא אוהב לצייר (רות גם אימרת שהוא מצייר כמו צייר אמתי ואדם לא רוצה להשוות אלא במת תמיד אומרים שיש לו כישרון לזה.

חורן מאנימה יש לנו גם אמא ואבא, וסבתא. וחבית שלנו נמצא ב-- טוב, זה בעצם הסיפור. איפה הבית שלנו? על זה רבנו את הריב הכי גדול שהיה לנו.

רות אמרה שהבית שלנו תמיד יהיה במושב, ליד סבתא, שם חיינו עד שבוע שעבר,

ושהדירה החדשה כאן, בעיר הגדולה הרחוקה, אף פעם לא תהיה הבית שלנו. את סוף המשפט הזה רות אמרה

בצעקה. היא ישבה על המיטה החדשה בחדר החדש, ושלפה בתנופה מהכיס את סכין הגילוף הקטן שהיה של

סבא. תמיד היא מתעסקת בסכין הזה, ויש לה אוסף שלם של נחשים שהיא גילפה בעזרתו ממקלות עץ שמוצאה,

נחשי-מקלות שצבועים בדיוק לפי הצבעים של כל מיני נחשים אמיתיים שקיימים. אבל באותו הרגע האוסף

הזה וכל המקלות שהיא אספה במושב עדיין היו סגורים באחד הארגזים, ולרות לא היה שום מקל. היא פתה חרטה

בזעם בסכין כל מיני קווים וחורים בארגז קרטון ריק. ראי שהדמעות ממלאות לה את העיניים והיא לא רואה ברור,

ואדם פחד שהיא תפצע את עצמה. הוא אמר לה שתיוודר.

רות רוצה שנכתוב פה שהוא לא היה צריך להגיד את זה כי היא יודעת להיות זהירה, ועובדה שהיא אף פעם לא נפצעה מהסכין הזה. היא רק הייתה עצובה מאיד

והרגישה שאדם לא מבין כמה זה נורא שהם עזבו לגמרי את הבית הקודם ושהם

